

Nous documents sobre l'art de la construcció

MARIA BARCELÓ CRESPI

En altres avinenteses hem donat a conèixer diversos documents sobre picapedrers, contractes d'obres, etc. de la segona meitat del segle XV i primers anys de la centúria següent, atès l'interès que suposa per al coneixement de la ciutat gòtica, tema que ens importa de manera especial.¹

En aquesta ocasió, seguint en la mateixa línia, aportam més dades totes elles referides a obres en edificis particulars, és a dir s'ha prescindit d'aquells treballs efectuats en immobles religiosos (esglésies, convents) o públics (castells, murades, places, ponts).

A més de saber els noms dels mestres que treballaven la pedra també és important comprovar qui són les persones que encarreguen les obres, el tipus de construcció, els materials emprats i els seus preus així com molts altres aspectes en relació a l'art de la picapedreria.

El recull ofereix vint-i-un documents entre 1440 i 1517 que tracten per una banda de diversos aspectes d'obres efectuades a cases, a adobaries o al bany d'en Granada pel que fa a la Ciutat i a les seves rodalies. Per altra banda, la construcció d'una torre de defensa a la possessió de Formentor, obres a una possessió de Valldemossa, Raixa, i Alfàbia a Bunyola, i Morell a Artà pel que respecta a la Part Forana.

A més, es presenta una relació interessant de materials i els preus corresponents així com altres despeses efectuades en reformes d'algunes cases de la Ciutat.

-
- Aquest article forma part de la investigació emmarcada en el projecte "Vivir en la Mallorca medieval: documentación e iconografía", núm. PB 98-0166 del Programa Sectorial de Promoción del Conocimiento subvencionat pel Ministeri d'Educació.

1 Maria BARCELÓ CRESPI: "Adobs en la murada de la ciutat de Mallorca (1450-1599)", *BSAL*, 45, Palma, 1989, 159-160.

Maria BARCELÓ CRESPI: "Notes sobre els Vilasclar, *picapedres*", *BSAL*, 49, Palma, 1993, 127-140.

Maria BARCELÓ CRESPI: "La síquia de l'aigua de la Ciutat (segle XV)", *Mayúrcqa*, 24, Palma, 1997-98, 33-42.

Maria BARCELÓ CRESPI: "Notes sobre alguns *picapedres* a la Mallorca tardomedieval", *BSAL*, 56, Palma, 2000, 103-116.

Maria BARCELÓ CRESPI: "Semblança de Guillem Vilasclar", *1 Jornades d'Estudis Locals de Felanitx*, Felanitx, 2001, 38-48.

Maria BARCELÓ CRESPI: "Provisión, distribución y control del agua en la Ciudad de Mallorca medieval. El ejemplo de una ciudad mediterránea", *Usos sociales del agua en las ciudades hispánicas de la Edad Media*, Valladolid, 2002, 217-271.

Altrament, s'han de considerar diversos treballs del P. Llompart, sobretot, els que segueixen: Gabriel LLOMPART: "Maestros albañiles y escultores en el Medievo mallorquín", *BSAL*, 49, Palma, 1993, 249-272.

Gabriel LLOMPART: *Miscelánea documental de pintura y picapedrería medieval mallorquina*, Palma, 1999.

Dos dels documents presentats ja foren publicats a l'apèndix del llibre Maria BARCELÓ CRESPI; Gabriel ENSENYAT PUJOL: *Els nous horitzons culturals a Mallorca al final de l'Edat Mitjana*, Palma, 2000. Es tracta del contracte per construir una torre de defensa a Formentor (1455) i el contracte per fer una síquia de canals en una possessió de Valldemossa (1479).

I

1440, febrer, 18

Contracte entre Huguet Barxa imagineaire i Bartomeu Pons picapedrer, i Ferrer Miró mercader per fer unes obres a casa d'aquest.

ARM, Prot. M-227, 61v-62.

Nos Huguetus Barxa smaginayre et Bartholomeus Pons lapiscida cives Maioricarum gratis promittimus et bona fide convenimus vobis venerabilis Fferrario Miro mercatori civi Maioricarum quod faciemus opera mecanica et artificialia in vestro hospicio scituato intus civitatem Maioricarum in parrochia Sancte Crucis prout et quem ad modum continetur in quibusdam capitulis sequentibus:

Primerament prometem en la entrada del alberch desfer l'arch e tornar-lo fer a scasa ab represes ab dos àngels de cada part que tendran les armes e serà del ampla del d'en Fferrer Dalmau. Serà lo dit arch de pedra blancha de Port alt e polir aquell e endarocar la tàpia qui és de sots larch.

Item prometem fer hun portal al mangador per entrar en la sala e hun portal per entrar en la despensa e tapar lo qui hi és de pedre de Port alt.

Item allà hon són ara los arquets qui bequen en la entrada farem una finestra ab dues corones e alsarem aquella paret ab son entaulament per agolar la cuberta qui si ha a ffer de la dita pedre de Port alt ab sitis en la dita finestra.

Item prometem de fer lo front alsant lo entaulament una filada perque les finestres sien pus altes e alsarem lo front trenta palms de una cuberta a l'altre pams de cana meys del entaulament desús e la finetra del mangador qui és sobre lo portal que sia tan alta com les altres ab dues corones e la obra se seguescha ab l'altre muntant aximatex lo front com l'altre. Lo front dessús lo portal ha esser de pedra blancha e l'altre front de pedre de Reffalbeyt tot de pedra de pla ab pilarets de fora tant alt com los den Oliver. Item quatre finestres noves dues en lo carrer maior ab dues corones cascuna e dues altres en l'altre carrer axí matex ab dues corones cascuna tot l'antaulament de pedre de Refelbeyt buydades ab citis.

Item alsarem la paret del mig que sia alta fins al pus alt del porxo en què se ha a carragar demunt la sala e farem demunt la filada los pilarets de pedre de pla cayrats per portar la cuberta del porxo.

Item alsarem de pedra e morter o tàpia la paret que és sobre lo portal de la despensa e farem lo portal del scriptori semblant de aquell d'en Fferrer Dalmau e (...) la trapa del dit scriptori a part de la carrera axí com la den Fferrer Dalmau.

Item més avant som tenguts fer la boca del pou a nostra coneguda. Item havem a ffer la bastora que descobre mar lavant e ponent a coneguda de mestre Guillem. Item havem a ffer lo peyment de tota la entrada agual. Item som tenguts fer les colones de pedre de Muro e tot recapte de les finestres e que no.ns sou tengut de donar-nos alguna cosa sinó lo for lo qual és per totes les dites obres docentes setanta e sinch lliures les quals nos sou tengut a pagar en aquesta manera co és ara de present cinquante lliures e lo restant segons haurem obrat a coneguda vostra e d'en (...) fuster. Item més avant prometem de continent en la dita obra comensar e altre (...) no pendre ni fer fins les dites obres sien complidament acabades.

Et sic omnia et singula supra dicta facere attendere et complere sub obligo utriusque in solidum personarum et bonorum nomine de (...) etc. Renunciamus libelli oblacioni etc.

spacio quadrimestri etc. Gratis regiis etc. bonis (...) gratis etc. foroque etc. Renunciamus in que nove constitucioni etc. Ad hec ego Fferrarius Miro presens laudansque etc. promitto omnia attendere et solvere etc. obligo bona etc. renuncio largo.

Testes Michael Gual Anthonius Torres et Daniell Belloch basterii cives Maioricarum.

II

1446, octubre, 26

Sobre unes obres defectuoses fetes per Simó Cotlliure en el verger de Tomàs Tomàs, cavaller.

ARM, Prot. M-249, 77-78.

Noverint universi quod die mercurii qua computabatur vicessima sexta mensis octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XXXXVI coram me Ffrancisco de Milia notario comparuit infrascriptus (...) Gabriel Abellar notarius procurator infrascripti venerabilis Thome Thome militis et in presencia venerabilis Mathei Vaquerii mercatoris et Petri Saltorii causidici civium Maioricarum testium ad hec vocatorum et (...) (...) putavint michi jam dicto notario et legi et latimari requisivit sub nominato Simoni Cobliure demorum magistri infrascriptam requisicionem et protestacionem quarum quidem requisicionis et protestacionis tenor sequitur sub hiis verbis:

No ignorats vos en Simon Cobliure mestre de obres com per lo honorable mossèn Thomàs Thomàs cavaller són stades vostres obres conduhides en fer los fonaments de certa obra feta per lo dit honorable mossèn Thomàs en lo verger contigu al seu alberch scituat prop lo Born de la present Ciutat en la qual obra a fer vos dit Simon vos stats affermat parit e sufficient com si sufficient no herets non deviets pendre càrrech e per consegüent siats tengut pus bé stats star pagat en fer la dita obra ferma e stabla en manera que segurament en lo dit loch se puxa habitar. E ara segons és notori la dita obra per defalimient de fonaments e per consegüent per colpa vostra qui aquells no havets fets axí con se pertany és cuyda de caure e s'és fesa granment en tant que si no fos stada apuntalada fora cayguda e a punt sta apuntalada en tant que és necessari aquella esser del tot refeta de la qual cosa lo dit honorable mossèn Thomàs sosté gran despesa e s'espera sostenir la qual se sguarda a vos e béns vostres. Per tant lo dit honorable mossèn Thomàs ab los presents scrits e lo discret en Gabriel Abellar procurador seu denunciand-vos les dites coses vos requer que si vos parra sia a vos necessari vullats la dita obra veura e lo defalimient qui en aquella és e procehir en manera e forma que a vostres despesses facats aquella per mestre abte e sufficient reparar e refiar en manera que (...) (...) ne mudar la forma aquella se puxa segurament en aquella habitar. E acò fassats a vostres despesses e prestament e sens triga en altra manera convendria al dit honorable mossèn Thomàs aquella fer refiar e fer stable a vostres despesses denunciand-vos com atesta la celeritat de la causa lo dia següent ora de vespres lo dit honorable mossèn Thomàs entén a ffer veure e regonèixer la dita obra e los defaliments de aquella per los sobreposats del vostre offici e persones en les dites coses spertes protestant continuadament contra béns vostres del dan que en la dita obra s'és seguit e d'equí avant se seguirà en cas que altre se'n hi seguesca requerint la present a vos esser lesta e intimada e deguen esser li'n feta carta pública per lo notari present.

Et (...) predictis requisicione et protestacione (...) in continenti ego dictus notarius vigore dicte requisicionis michi facere accessi personaliter ad monasterium beate Marie Angelorum seu vulgariter nuncupatum de Jhesus ubi inveni personaliter dictum Simonem Cobliure et in presencia reverendorum fratrum Bartholomei Catany magistrum in sacra

pagina et Arnaldi Conques gardiani dicti monasterii beate Marie de Jhesus legi et intimarii prenominato Simoni Cobliure predictas requisicionem et protestacionem qui audito tenore predictarum dixit et respondit per hec verba michi dicto notario dirigenda. Yo n'iré parlar sta nit o demà per lo matí ab mossèn Thomàs Thomàs o yo y trametré mestre Catay.

Testes honorabilis Bartholomeus Catay et frater Analdus Quonques.

III

1450, febrer, 12, dijous
 Construcció d'una paret en una vinya.
 ARM, Prot. M-148, 34-45.

Die jovis XII mensis ffebrerii anno a Nativitate Domini MCCCCL^o

In Dei nomine amen. Noverint universi quod ego Vincencius Rubei civis Maioricarum procurator et nomine procuracionis domine [en blanc] uxor Petri Masqueroni civis dicte Civitatis pro qua promitto de rato (...) ex una parte et ego Johannes Planes brasserius civis Maioricarum ex altera confitemur et recognoscimus scilicet pars parti et nobis ad invicem et vicissim quod inter nos fuere facta concordata tractata inhita conventa et tandem super infrascriptis firmata capitula et convenciones que secuntur:

Pactes fets entre l'onrat en Vicens Roig procurador de la dona muller d'en Pere Masqueró quondam e en Johan Planes brasser.

Primerament és tengut en Johan Planes d'Incha a fer tres cossos de paret de alt de sinch palms e mig reffarida entorn la vinya del raffal de la dona muller qui fou d'en P[ere] Masqueró qui són per tot entorn CCC o CCCL passes per preu de XV lliures de les quals li he donades quatre lliures e no son tingut de donar-li pus avant ne messió ne abeuratges. Emperò som-li tengut de donar-li dos jóvens qui.l servesquen mentre farà la dita paret e con raffarirà tensolament li e donar hun home.

Item és tengut de fer-me hun tros de peret per cloure hun corral que vull fer lla hon yo li he mostrat e fer lo portal del dit corral.

Item és tengut de comensar de fer la dita obre lo primer diluns de Coresme e jamés de qui avant partir ne ma fins sia acabada e sin feya yo posqués a cost e massió sua haver mestres qui fessen la dita obre e de totes aquestes coses a complir se obliga en nom depòsit e comanda largament.

Id circo nos dicte partes laudantes approbantes et confirmates (sic) et rata grata atque firma habentes capitula (...) et omnia et singula in eis contenta sub pactis condicionibus in eis contentis gratis et excerta sciencia convenimus et promittimus bona fide pro firma et solemnem stipulacionem legitime interpositam scilicet pars parti et nobis ad invicem et vicissim pro ipsa capitula et omnia alia et singula in eis contenta tenebimus et observabimus omni excepcione reiecta et sub pena omnium missionum interesse et expresarum quas et que (...) alteram partem nostrum facere vobis modo quolibet sustinere in moram culpam vel deffectum alterius partis nostrum non (...) seu non observantem premissa omnia et singula in dictis capitulis et eorum quolibet precontenta. Super quibus credatur vobis solo plano et simplici verbo vestro absque testibus et juramento remissa probacione quaecumque et judiciali taxacione minime expectata. Et pro predictis omnibus et singulis sich attendendis servandis et complendis obligamus scilicet alter nostrum alteri ad invicem omnia bona nostra ubique habita et habenda ubique.

Testes Guillelmus Taverner mensurator frumenti Ffranciscus Tapies lator (...) et Ffelicius Genestara scriptor Maioricarum.

IV

1451, març, 11

Sobre unes obres per fer a casa d'Antoni Moragues, apuntador.
ARM, Prot. C-105, 71v-72.

Ego Bartholomeus Ponçii guixerius civis Maioricarum gratis etc. promitto vobis Anthonio Moragues apuntatori pannorum lane dicte civitatis Maioricarum presenti etc. facere omnia opera infrascripta et mercede vel salario ac modo et forma pactis et condicionibus in infrascriptis capitulis contentis quorumquidem capitulorum tenor sequitur:

Jhesus Christus.

En nom de Déu assí.s mostra la hobra que en Berthomeu Pons ab mi Anthoni Moragues [en blanc].

Primerament ha a fer lo dit Berthomeu una squala la qual puig del portal de la mia alguorfa pujant damunt lo portal de la mia botigua fins que sia al portal de la cambra qui ara és la qual scala lo dit Berthomeu ha a fer bona e stabla e hobra ab acabament e closa per totes bandes exalbada per e dins e de fora e que la dita scala haia claredat raunabbla e que.m puxa devallar hun artibanch de tres caixes.

Item més ha a fer lo dit Berthomeu una scala la qual comensarà de la porta de la cuyna pujant a part squerra per a muntar damunt al porxo damunt la dita scala sia bona e fort e hobra ab acabament e que.n puxa devallar hun artibanch que ha damunt al porxo e ha a fer hun portal a la raconada de la cuyna tancat de squerda que los qui devallaran de la dita scala no puxen veure en la cuyna exalbat dins e de fora.

Item més ha a fer tot l'embant davant Sent Johan dalt abaix e tot l'embant davant en Guarret dalt abaix ço és que.l ha axalbar dexalbament que sia aquell que.s pertanya a exalbament qui stigua a descubert. E més avant ha a fer les coronas qui són en lo dit embant de les finestres noves ab lur compliment e acabades ço és aquelles qui seran trencades.

Les dites hores ha a fer lo dit Berthomeu per quatorze lliures les quals li ne a dar dotze e les dues a compliment a XIII lliures me aturar en paga prorata d'assò que.m deu.

Quibusquidem capitulis michi per notarium infrascriptum et in presencia testium infrascriptorum (...) verbo ad verbum lectis et publicatis promitto vobis dicto Anthonio Moragues omnia in eisdem capitulis contenta attendere servare etc. vestre omnimodo voluntati omni dilacione etc. sub pena restitutionis omnium dannorum etc. super et de quibus damnis etc. Et per predictis omnibus etc. obligo me ex pacto personaliter etc. et omnia bona mea etc. Renuncio largo fiat. Ad hec ego dictus Anthonius Moragues presens et predicta omnia acceptans promitto vobisolvere predictas XIII libras vestre omnimode voluntati modo et forma ac pena et obliguacionibus supradictis fiat largo ut supra.

Testes Petrus Brancha scriptor et Ludovicus Vitalis mercator cives Maioricarum ac Miquael Bescuyt sartor oriundus regni Ffrancie.

V

1455, juny, 4

Contracte entre el picapedrer Joan Company i el cavaller i secretari reial Francesc Aixaló pel qual el primer es compromet a construir una torre de defensa a l'alqueria de Formentor, propietat de l'esmentat Aixaló.

ARM, Prot. F-103, 61-61v.

Die mercurii quarta mensis junii anno a Nativitate Domini MCCCCL quinto.

Noverint universi quod nos ffranciscus Exaloni secretarius miles domini regis civisque Maioricarum ex una et Johannes Compay lapicida [en blanc].

Assí apparen los pactes fets entre lo molt honorable mossèn Francesch Exaló cavaller e ciutadà de Malorques e l'honorable en Johan Company picapedres de aquella torra que lo dit Johan, Déu volent, li ha a ffer en la alqueria de Formentor del terme de Pollença del dit mossèn Exaló.

Primo que lo dit Johan Company sia tengut fer la dita torra de bona mescla ab grava que haia nou palms de Monpaller de fonament enclòs lo ediffici vey en los dits nou palms e de aquí disminuint segons art com los dits fonaments seran de altitut de divuyt palms ha a venir a gruix de sis palms. E en aquesta altitut de divuyt palms serà la primera cuberta de volta de aljub grassa ab cantonades dobles.

Item de aquí pujarà la torra de gruix de quatre palms de Monpaller altres divuyt palms e aquí serà lo segon sostre lo qual ha esser de bon lenyam de la alqueria matexa e [en blanc] de trespol e en cascun sostre haurà una finestra o dues per donar claror sufficient al dit sostre en lo qual sostre en lo qual sostre (sic) hage hun migà per tenir blat e altres coses e en aquell sostre hage esser lo portal de quatre palms en lo qual se munt ab pont levadís.

Item de aquí puïarà la dita torra altres divuyt palms del dit gruy de quatre palms e aquí serà l'altra sostre lo qual ha esser axí mateix cubert de bon leyam arresat de trespol e aquí faran axí mateix finestres ab claror sufficient e sobre aquest sostre ha haver una cuberta de taulada a dues aygües de altitut de un home so és que hun home puxa anar deius dret sens empatx la qual taulada sia anguilada bé e a cascun front de aquesta cuberta ha haver una finestra en deffensió de la torra ab ab (sic) permòdols on puxen estar mantellets.

Item hage a ffer un artiffici ab que puxen muntar vi, forment e totes altres coses.

Item que lo dit Johan Company pusque la obra sia comencada en la qual hage comensar de continent no puxe llevar mà de la dita obra fins sia acabada si donchs per just impediment.

Item lo dit Johan Company ha haver de continent cent sous los quals ha rebuts present IIII ffrancesc de Mília notari sots scrit e acabat lo forn quinze lliures e après a la fi de cascun més deu lliures e acabada la dita torra profitament de totes coses haurà haver lo dit Company complidament de cent quinze lliures prenint en paga tot co que haurà rehebut basta que l dit Company haver per feta la torra axí de pedra com de fusta ha les dites cent e quinze lliures e lo dit mossèn Exaló ha a pagar solament la ferramenta que serà mester en la torra de portes e finestres e cuberta.

Testes inde sunt Bartholomeus Cervera et Jacobus Cervera lapicide ac Blasius Mas blanquerius.

VI

1465, maig, 28
 Obres en el bany d'en Granada
 ARM, Prot. M-253, 14-15.

Die martis XXVIII maig.

Nos Michael de sent Johan domicellus Maioricarum et Michael Ramon facimus capitula que sequitur:

Primo que lo dit honorable Miquell Sent Johan s'és contractat ab lo dit Miquell Ramon que lo dit Miquell Ramon desfaca lo bany lo qual és en les sues cases lo qual se deya d'en Granada d'ecí a la festa de Sent Miquell de setembre primer vinent.

Item que lo dit Michael Ramon per sos treballs hage tots los pertrets que traurà del dit bany axí de pedra, fusta, teules com altre.

Item que lo dit Miquell Ramon hage traure e fer lo soll del dit bany tant pla que del cafareig (...) del dit blay (sic) puxa passar l'aygua a l'ort del dit alberch se puxa regir tot lo soll del dit bany.

Item que lo dit Miquell Ramon no puxa demanar altre salari ni soldada al dit Miquell Sent Johan per sos treballs.

Item que en (...) (...) inòpias esser necessari algun peu en lo dit alberch del dit honorable Miquell lo dit Miquell Ramon sie tingut donar al dit honorable Miquell Sent Johan quatre dotzenes de pedra de la que traurà del dit bany.

Totes les dites coses prometen tenir e servir sots pena de XXV lliures la mitat al fisch l'altra mitat a la part obedient largo obligo largo fideussit pro dicto Michaele Ramon.

Testes Bernardus (...) Johan Blasco et Johan Porquer.

VII

1474, desembre, 1
 Contracte entre Jaume Domingo, blanquer, i Miquel Segrera, picapedrer, per fer unes obres en l'adobaria d'en Domingo.
 ARM, Prot. F-82, 84v-85.

Die iovis prima decembris.

Nos Jacobus Dominici blanquerius ex parte una et Miquael Segrera lapiscida ex parte altera gratis etc. confitemur et in veritate recognoscimus utraque pars nostrum alteri ad invicem et vicisim et nostris quod in et super opera fienda in adobaria mei dicti Jacobi Dominici fuerunt inter nos inhita concordata et firmata in nostro vulgare ydiomate capitula que secuntur.

Capítols fets e fermats entre en Jacme Domingo, blanquer, e Miquel Segrera picapedres sobre la obre fehedora per lo dit Segrera en la adobaria del dit Jacme Domingo.

Primo és stat convengut entre les dites parts que lo dit Segrera haia e sia tingut fer en la dita adobaria hun nauch bo e stany e de bona pedre que no.s mengs ten gran com lo nauch d'en Pere Canet bell e cabat e sia tingut lo dit Segrera pagar tot lo que.y entrerà en la dita obra acceptat lo trespòl.

Item és concordat que lo dit Segrera sia tingut plantar al costat del dit nauch una caldera donant-li emperò lo dit Domingo tot lo pertret entrerà en dita caldera e dos manobres ço és una sclava e hun port seus tant com durarà la dita obra de cadera e nauch e per totes les dites obres sia tingut lo dit Jacme Domingo dar e pagar al dit Segrera vint lliures re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum].

Item si lo dit Jacme Domingo volrà e elegirà fer més calsiners en la dita adobaria dels que vuy hi són lo dit Segrera los hi haia fer a rahó de X sous per calsiner de mans paguant lo dit Domingo tot lo pertret e manobres necessaris als dits calsiners.

Et ideo nos dicte partes laudantes aprobantes ratificantes et confirmantes predicta capitula et omnia et singula in eisdem contenta etc. promittimus etc. obligamus.etc. ut informa.

Testes Anthonius de Burgos hostalerius et Raffael Iohannis tornerius.

VIII

1476, març, 20

Contracte entre el mercader Manuel de Pau Pardo i el picapedrer Gregori Galmés per fer unes obres a casa del primer.

ARM, Prot. P-428, 27-27v.

Die mercurii XX mensis marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o LXX sexto.

Nos Manuel de Pau Pardo mercator ex una et Gregorius Galmes lapicida Maioricarum partibus ex altera gratis facimus et firmamus capitula infrascripta super rebus in eisdem contentis que quidem capitula sunt tenorum sequentum:

Capítols fets e concordats entre lo honorable Manuel de Pau Pardo de una part e Gregori Galmés picapadrer e guixer de la part altre sobre la squarada de la obre qui.s segueix:

Primo és tengut lo dit Gregori Galmés de axelbar le sala del alberch del dit Manuel e dues cambres contígües ço és la cambre maior qui trau portal a la dita sala e altre cambra qui trau portal al replà de la scala del dit alberch lo qual abauxament ha esser fet de guix e terra blancha de pedra en loch de cals e tellat com si ffos de pedra segons sta axelbada una cambre altra qui trau portal al altre cap de la sala sens metre.y cals.

Item és tengut lo dit Gregori fer una xamaneya en la dita sala en la hun rehó de la dita sala entrant a la part squerra feta consemblantment millor opus gentilment que està una xamaneya que lo dit Gregori féu a Biniforani en una sala de la dita possessió del honorable mossèn Perot Pardo cavaller la qual haie esser ab se perfectió de recullir lo fum e ab lo canó necessari per esser bona e no dar fum. En les quals coses ço és axaubament e dita xamaneya lo dit Gregori ha a metra sos treballs indústria e manobres e totes coses necessàries per dites obres e total compliment de aquellas.

Item és tengut fer lo dit Gregori en la dita sala al costat de la dita xamaneya hun portal ançe de paner o redó qui hisque a la cuyna de pedra blancha o de Reffelbeix maya

prima alegidora la dita pedra e lo dit portal per lo dit Manuel Pardo. E més hage a ffer hun altre portal de pedra blanca en la dita sala en lo entrant de aquella en aquel loch hon sta are lo portal de la dita sala de amplària de VII palms de altària de dotze palms ançe de paner o redó a voluntat del dit Manuel.

Item és tengut lo dit Gregori axelbar la cambra qui sta dalt la cambra qui trau portal al replà de la scala lo qual axaubament hage esser sens tellar de axelbament comú de calcs e de guix. En totes les dites coses lo dit Gregori és tengut metre sos treballs indústria manobres calcs pertrets e totes coses necessàries a total compliment de aquellas.

Item és tengut lo dit Gregori enrejolar tensolament de mans de reyola de València la cambra qui trau portal al replà de la scala.

Item per totes les dites coses lo dit Manuel de Pau Pardo és tengut donar al dit Gregori sinquanta set liures moneda de Mallorca de les quals lo die present en presència del notari e testimonis lo dit Manuel li ha dades deu liures. E trenta set liures li derà après fahent e continuant la dita obra. E les deu liures restants li donarà acabada tota la dita obra.

Item és tengut lo dit Manuel de donar al dit Gregori los bastiments necessaris a la dita obra e no altre los quals bastiments feta la dita obra han a restar al dit Manuel.

Item és de pacta que si lo dit Manuel alegrirà de no fer lo portal de la cuyna en la sala en tal cas se haie a retenir cent ssous de les dites sinquanta set liures.

Item és tengut e promet lo dit Gregori de no empendra a ffer altra obra axí sua com de altri de mentres ferà la dita obra la qual Déu volent deu començar lo primer de abril prop vinent e aquella no lexar fins sie acabada. E si lo contrari feye vol incórrer en pena de L lliures la qual graciosament se inposa e aquella salve e segura sobre sos béns de la qual vol que la mitat pertanga e sie aplicada al ffisch del dit S[eny]or rey e laltre al dit Manuel en la qual pena cayga tantes vegades quantes contra les dites coses e alguna de aquellas vindrà e contraferà la qual pena pegada o no pagada o aquella graciosament remesa les dites cosas stiguan fermes e vàlidas.

Quare renuncimus (...) etc. laudantes predicta omnia et singula promittimus ea attendere servare et complere et non contrafacere etc. Obligamus videlicet ego dictus Manuel omnia bona mea et ego dictus Gregorius me personaliter et omnia bona mea etc. Renunciamus large.

Testes hoorabilis Perotus Pardo miles Martinus de la Cavallaria et Ludovicus de Pau Pardo mercatores in quorum presentia omnes firmarunt.

IX

1479, maig, 5

Contacte entre Vicenç Despuig i Bartomeu Castanyer de Sóller, d'una part, i el donzell Francesc Aixaló, d'altra part, mitjançant el qual els primers es comprometen a fer una síquia de canals de pedra a la possessió del donzell situada prop el coll o estret de Valldemossa. ARM, Prot. M-251, 38-38v.

Die martis quinta mensis madii anno a nativitate Domini MCCCCLXX nono.

Noverint universi quod nos Vincencius des Puig et Bartholomeus Castanyer, parochie Sullaris, ex una, et ffracischus Exalo, domicellous Maioricarum partibus ex altera,

super certa ciquia quam nos dicti Vincencius et Bartolomeus laboribus et industria nostrum protare debemus ad domum possessionis vestre dicti honorabilis Francisci Exalo situate satis prope collum sive stret Vallis de Mussa. Gratis et ex certa scientia nos dicte partes facimus capitula que sequuntur:

Primerament, que nosaltres dits Vicens des Puig e Bartomeu Castanyer som tinguts e prometem fer una cèquia de canals de pedra de la pedrera de Sentayí bona e stranya en la possessió de vós, honorable mossèn Francesch Exaló, la qual haurà de larch o tenguda de set-centes canes o més, segons que per nós és stat ja mesurat e canat per lo loch en lo qual se ha adificar o der per la quall cèquia de canals haia a discórrer la aygua de una font que ix de una vinya de la vostra muntanya sota la molla dita d'en Labera de la dita possessió, la qual stà oste ab la dita alqueria fins a la casa de la dita possessió e loch entre nosaltres designat portant la dita cèquia ab linell en tal manera que discórrega e vinga a la casa.

Item, que nosaltres dits Barthomeu e Vicens som tinguts tallar o fer tallar totes les canalls a la dita obra necessàries de la dita pedra de Sentayí bona e fort de aquella o semblant pedra de què són les canals que nosaltres ab altres havem meses en la obra de la aygua que havem feta en la possessió de mossèn Pardo, e aquelles fer portar e descarregar a nostro cost e messió e risch en lo descarregador del moll de la present Ciutat.

Item, que totes les dites canals sien tals e de tal gualgua, amplitut, grux e altària a totes cayres dins e de fora som són les dites canals de la dita obra de mossèn Pardo.

Item, que vós dit honorable francesc Exaló haiau a donar a nosaltres dits Vicens des Puig e Barthomeu Castanyer per tota la dita obra e scarada CXXXX lliures de moneda de Mallorca en aquesta manera, so és, de present XXV lliures, e portades la mitat de les dites canals en lo moll de la Ciutat e decarregades a rrisch e perill nostre d'ecí a dos mesos e mig altres XXV lliures, e portades totes les dites canalls de assí a Sent Miquell de setembre en lo dit moll axí com dit és XXXX lliures, les restants L lliures a compliment de les dites CXXXX lliures acabada la dita obra. Però si entretant metent les dites canalls aureu mester alguna cosa sia tingut bestreure a nosaltres a coneguda vostra, les qualls canalls haiau a començar de metre en la Coesma primer vinent en la dita possessió vostra e axí continuar fins la dita aygua sia hi entre dins lo cassat de la dita vostra possessió.

Item, que mentre que nosaltres dits mestres farem la dita obra en la dita vostra possessió que vós dit mossèn Exaló sia tengut donar e pagar tots los manobres e pertrets acabat de fer emperò per vós l'oli del present any.

Promittentes dicta capitula ad (...) servare et contra ipsa seu aliquod ipsorum minime facere sub obligatione omnium bonorum nostrorum et personarum nomine deponiti et comande habita et habenda ubique renunciemus large. Ad hec ego Barnardus Castanyer dicte parrochie (...) dicti Bartholomei precibus et amore dictorum Vincencii des Puig et Bartholomei Castanyer gratis constituo me fideiussorem et principalem responsorem promitto, etc. Obligo me personaliter et bona nomine deponiti et comande renuncio legi et ffranquesie Maioricarum, etc. Largo.

Testes Raffael Soler, Johannes Castell, noatarius, et Ffranciscus de Milia, noatrius, et Johannes Memeli, sutor, Maioricarum.

X

1480, febrer, 3

Contracte entre els picapedrers Martí i Amador Creix, pare i fill, i els mercaders Manuel i Lluís de Pau Pardo per a que els primers realitzin unes obres en la vinya dels Pardo.

ARM, Prot. C-110, 36-36v.

Digous a III del mes de Febrer any de la Nativitatde Nostre Senyor MCCCCLXXX.

En nom de Nostre Senyor Déu sia sapien tots aquells qui la present carta veuran, legiran e hoiran que nosaltres Martí Creix e Amador Creix, pare e fill, piquapedres, habitadós de la present Ciutat de Mallorques, de bon grat e de certa sciència cascun de nosaltres per si e per lo tot prometem a vosaltres honorables e Manuel e Luís de Pau Pardo fer faena e obrar en la vostra vinya segons forma e tenor dels capítols daval escrits:

E primerament prometem mudar lo portal maior que és vuy en dia en la vinya e tornar-lo a fer de bel nou en altre loch a hon per los dits Manuel e Luís de Pau Pardo los serà devisat co és (...) los peus drets del portal ffet en lo ffaedor portal ffet (...) e paredar lo dit portal maior e lo portal nou maior prometem fer de bolsura de una pedra e miga de larch a tota lur despesa de totes coses acceptar que los dits Manuel e Luís han a pagar les pedres de la bolsura tansolament e no aldre (sic).

Item encara prometem e son tenguts de fer una scala en la dita vinya la qual haurà nou pams d'ample e los scalons tots de una peca de dita mida e ab lo ranblador de peces grans ensemps ab quatre babions e ab totes les altres coses necessàries axí de cals, guix, jornals e meció de mengar e beure axí de peu com de volta com de lenyam per fer (...) ben acabada e bé obradada (sic) segons se pertany he star de (...) e de bona pedra de Rafalbeix per les quals coses prometem donar e pagar los dits Manuel e Luís de Pau Pardo LXX lliures moneda reals de Mallorques menuts als sobredits Martí e Amador Creix ho a la hun d'ells.

Item encara prometem e són tenguts fer en la dita vinya tants portals e finestres e ximeneres e archs com los dits Manuel e Luís de Pau Pardo voldran e eligiran e en aquells lochs ho part hon per ells los serà manat e axí mateix prometem fer cantonades altes e baixes payments e parets allà hon los serà manat per CXXV dotzenes de bona pedra de Rafalbeix portada a despesa de nosaltres dits Martí e Amador Creix mesa e hobra ab tots los pertrets necessàries cals guix jornals mesió nostra e de totes les altres coses necessàries per les quals coses los dits Manuel e Luís sien tenguts de donar-nos CII lliures co és a raó de II lliures VIII sous la dotzena havent-se a contar lo payment quatre peces per una pedra e los migans de tera (sic) tres per una pedra e stant a més e menys segons lo dit ffor de metra més ho menys pedres (...) hobra a voluntat dels dits Manuel e Luís.

Item encara prometem e som tenguts fer e obrar tanta paret a pedra e morter com los dits Manuel e Luís voldran créixer la cuyna e lo rebost dins e lo coral de la dita vinya per a fer ultra la cuyna, latrines e rebost tan alt com és la primera cuberta a nostra costa e mesió de jornals exceptat que en dues coses los dits Manuel e Luís de Pau Pardo haien e sien tenguts donar-nos dos catius que ns ajuden aquells que los dits Manuel e Luís nos voldran donar per ajudar a fer dita paret e dar los los (sic) pertrets.

Item prometem scomensar de obrar totes les damunt dites coses tota hora e quant per los dits Manuel e Luís de Pau Pardo serem requets sens ninguna triga e a pena de L lliures etc. acceptar just empediment.

E axí prometem totes les coses damunt dites attendre servir e complir e en res no contrafer ne venir per alguna via ho manera sots pena de tots dans mesions etc. obligarem per acò cascun d'ells per pacte les lurs persones e tots sos béns largo.

E en acò nosaltres dits Manuel e Luís de Pau Pardo presens e totes les coses dessús dites loants e acceptans prometem aquelles attendre servir e complir sots obligació de tots nostres béns largo.

Testimonis de les dites coses foren l'honorable en Luís Marines mercader e Andreu Perpinyà sastre ciutadans de Mallorca.

XI

1484, març, 2

Contracte entre Miquel Tomàs, fuster, i Manuel de Pau Pardo, ciutadà, pel qual el fuster es compromet a fer unes feines al casat de la vinya d'en Pardo.

ARM, Prot. C-171, 193-194.

Die martis secunda mensis marcii anno predicto.

Nos Michael Tomas fusterius civis Maioricarum ex una parte et Manuel de Pau Pardo civis Maioricarum parte ex altera confitemus et recognoscimus pars parti et nobis ad invicem et vicisim super infrascriptis fecisse et ordinasse in romancio capitula que secuntur:

E primerament lo dit Miquel Tomàs promet fer tres porchos a dues aygües per cinch cases que són al casat de la vinya del dit Manuel de Pau Pardo e un porcho a una aygua lo qual és sobre la cuyna en tal forma que totes les cases de la vinya de aquell dit Manuel que stan a terrat sien cubertes de porcho.

Item promet lo dit Miquel Tomàs al dit Manuel de Pau Pardo de pujar totes coses necessàries a pròpies sues despeses per los porchos axí com lenyam, teules e altres coses necessàries.

Item més promet lo dit Miquel Tomàs fer serrar a ses despeses los chabrons e altra lenyam necessari per los dits porchos e obrar aquell.

E més promet lo dit Miquel cobrir tots los dits porchos de teula e barderes e carenes per tots aquells dits porchos necessàries a salvació dels dits porchos e ses pròpies despeses.

E més promet aquell dit Miquel al dit Manuel de fer dues portes per dos portals del casat de la dita vinya.

E més promet lo dit Miquel que tota ora e quant simplement serà request per part del dit Manuel hi haia a fer la dita obra sia tengut venir a fer-la sots les penes davall scrites.

E lo dit Manuel de Pau Pardo promet en la dita obra fer lavorar los pilars necessaris per los dits porchos.

E més lo dit Manuel de Pau Pardo promet al dit Miquel donar-li acabada la obra per les sues mans e treballs axí de ell com de altres qui hi lavoraran vint e cinch lliures moneda de Mallorques de les quals ara de present li n dóna en presència del notari etc. sis lliures deu sous les altres li donarà acabada la obra desús dita.

E axí nos dites parts loant, aprovant, ratificant e confirmant totes les coses desús dites e sengles promatem aquelles tenir, complir e servir sots pena per (...) de cinquanta lliures moneda de Mallorques la mitat a la part etc. e l'altra mitat al fisch etc.

XII

1486, juny, 3

Contracte suscrit entre Antoni de Galiana, donzell, i Pere Cifre, picapedrer, per fer unes obres a casa del dit Galiana.

ARM, Prot. M-431, 117-118v.

Nos Anthonius Galiana domicellus de Maiorica parte ex una et Petrus Cifre lapiscida Miaorica parte ex alia gratis (...) (...) venisse ad pacto que sequitur super quada opere faciendo in hospicio mei dicti Anthonii ut in capitulis que sequitur:

Primo lo dit mestre Cifre és tengut fer la scala de pedra picada complida e seran los scalons de pedra de Raffelbeyt de larch de nou palms e mig tots de una pessa, la volta serà de pedra blanca de Portalt, lo rembador de pedra de Luchmaior boxellat y tal com lo den Vilapriu tot ben acabat.

Item farà la naya de pedra picada complida seran les coses de pedra de Raffelbeyt lo rembador de pedra de Luchmaior larch de la naya de pedra blanca de Portalt tot ben acabat.

Item hun arch de sota la cuyna serà de pedra blanca de Portalt ben acabat.

Item hun peu de pedra de Portalt a hon se recoldarà la scala ben acabat e del dit peu fins a larch de la cuyna serà de tapís (?) fins al primer sostre.

Item la cloenda que clou la cuyna de part de la naya serà de miya pedra blanca tant alt fins a ras del portal. E lo portal de la dita cuyna serà de la pedra matexa e del grux matex tot ben acabat.

Item la cloenda que clou la cambra del replà de la scala serà de miya pedra blanca ten alt fins a ras del portal. E lo portal de la dita cambra serà de la de la (sic) pedra matexa e del grux matex tot ben acabat.

Item lo portal de la sala serà de pedra picada blanca ben acabat.

Item hun arch de pedra picada de Raffelbeyt bona de sota la sala qui vuy és tinent ab l'altre arch entrant de la porta forana a la volta del seller de mossèn Pere Johan Albertí ten gran com lo dit arch entrant de la porta forana paredat a ras del dit arch ab sa cloenda de miyans los quals miyans pagarà lo dit Galiana solsment.

Tota la dita obra és tengut fer e acabar lo dit Pere Cifre ab pedra cost e missió sua de totes coses. E lo dit Anthoni de Galiana és tengut donar-li e pagar cent lliures en aquesta manera co és de present lo terç e a miya obra ferà altre terç e la obra acabada lo restant terç. Obligamus alter alteri ad invicem per premissis attendendis obligamus bona etc.

Testes Joannes Reynes de Alarono et Babtista Benet, barbitonsor.

XIII

1486, novembre, 7

Contracte entre Nicolau de Quint, donzell, i Joan Fàbregues, picapedrer per a que aquest fassi unes obres a casa d'aquell.

ARM, Prot. M-431, 196v-197v.

In Dei nomine etc. Nos Nicolaus de Quint domicellus de Maiorica parte ex una et Johannes Fabragues parte ex alia confitemur et in veritate recognoscimus ad invicem quod per operibus per me dictum Johannem Fabragues faciendis in hospicio vestri magnifici Nicolai de Quint inhabita et firmata capitula que sequuntur:

E primo som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut axalbar la sala ab color de pedra de terra e de guix e a polir lo stilador que és en aquela.

Item més som de acordi que yo dit yo dit (sic) Johan Fàbregues sia tingut fer dos portals de guix a la hon volreu vos dit mossèn Quint en lo millor modo que a mi apparra.

No resmenys som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut en fer un portall de pedra en lo studi qui és en la sala e tapar e cloure lo armari que sta al cap de aquela.

Item som de acordi que yo dit Joha Fàbregues sia tingut en fer una finestra de pedra en creu en la sala que mirará al ort.

Item som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut en raure e a polir lo portall de la cuyna e un altre de la cambra qui sta al cap de la sala e mudar los lindars de aquela.

Item som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut en axalbar la cambra de les esclaves de cals e de guix e fer de nou la lar de la cuyna e la xemenea que és en aquella a voluntat de vos dit mossèn Quint.

Item som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut en comensar la dita obra diluns primer vinent que comptarem XIII del dit mes e no dexar-me de aquella per comensar altre sens sebuda e voluntat del dit mossèn Quint sots pena de VI lliures pagadores a vos dit mossèn Quint per mi cascuna vegada que contrafaré al present capitoll.

Item som de acordi que yo dit Johan Fàbregues sia tingut en fer tota la dita obre per preu o loguer de XXI lliures pagadores en aquesta manera ço és VI lliures al principi de la dita obre e VI lliures al medi e lo restant en lo fi de aquella.

Item som de acordi que yo dit Nicolau de Quint sia tingut en pagar les dites XXI lliures en lo modo damunt dit e dar-vos tot lo pertret que serà necessari en la dita obre.

No resmenys som de acordi que yo dit Nicolau de Quint sia tingut en dar a vos dit Johan Fàbregues oli que serà mester per dos lumaners faent la dita obre.

Ideo nos dicte partes presenti (...) facere attendere exequi et complere omnia supra dicta omni exceptione etc. sub pena omnium missionum etc. super quibus credatur etc. obligamus alter alteri personaliter nomine depositi et bona etc. renunciamus largo.

Testes Paulus Terriola et Gabriel Uguet mercatores in quorum presencia omnes predicti firmarunt.

XIV

1487, agost, 8

Contracte entre Joan Bennasser, ciutadà i Vicenç Puig, picapedrer, per a que aquest obri una tafona a l'alqueria d'Alfàbia, propietat del dit Bennasser.

ARM, Prot. C-167, 112.

Die mercurii VIII mensis augusti anno a Nativitate Domini M° CCCCLXXXVII°.

Pactes fets per via de capítols entre lo magnífich mosson Johan Bennasser ciutadà de Mallorca de una part e lo sényer en Vicent Puig picapedrer habitador de la parròquia de Sóller de la part altre en la forma e manera següent:

Et primo que lo dit Vicent Puig picapedrer ha a fer e obrar per mans sues ensemps ab sos fills hun rotlo e una sotsmola de bona pedra e fort al dit magnífich Johan Bennasser ço és lo rotlo de altitut de sis palms mig e de amplitut de tres palms o molent e la sotsmola del molent del rotlo e més se haurà més mester e de gruxa de dos palms o més.

Item que lo dit Vicent Puig sia tengut donar e metra los dits rotlo e sotsmola obrants e fer bona la mola e sufficient per ffer (...) e presora de la casa de la taffona de la alcharia del dit magnífich Johan Bennasser.

Item que lo dit Vicent Puig sia tingut donar e metra los dits rotlo e sotsmola en la presora de la alcharia de Alfàbia del dit magnífich Johan Bennasser en lo loch a hon acostuma star la mota acabat de totes ses obres necessàries a fi que aquell sia bo e molent e que lo dit magnífich Johan Bennasser ne puxa fer lo seu oli.

Item que lo dit Puig haige a tornar la mota del dit truy e metra lo brandolat de pedra de Sentanyí qui ara hi és e si necessari serà metre-n.i alguna pesa nova e dar obra ab acabament lo dit rotla e sotsmola e mota esser adobats e aparellats per fer lo dit oli.

Item que lo dit Vicent Puig e sos fills sian tinguts a comensar la dita obra dijius a setze del present mes de agost e no partir ne cessar aquella ans continuadament en obrar-la fins sia complidament acabada e si lo contrari farà e la dita obra la dita jornada no comensara e comensada cessara o lexara per fer altre obre o per altre respect que imposa graciosament (...) lliures reials de Mallorca menudes la mitat aplicadore al fisch del S[enyor] R[ei]. E la altre mitat al dit magnífich Joan bennasser salva emperò just empadiment al dit Vicent Puig per cascuna vegada que cessarà.

Item que lo dit magnífich Joan Bennasser hage a donar de fer (...) al dit Vicent Puig e assò per exprés pacte entre aquells convengut a compliment de paga de les dites obres dotze lliures reials de Mallorca menudes tant per lo dit Puig com per sos fills e altre en la dite obre obrats

Obligo alter altera mea bona etc. Et predicta pena ex pacto personaliter etc. Fiat largo.

Testes Raffel Raffard mercator et Johannes Scriptor cives Maioricarum.

XV

1502, febrer, 7

Contracte entre el picapedrer Miquel Jordà i Nicolau de Quint, donzell, per realitzar unes obres a la possessió de Morell que el dit Quint posseeix a Artà.

ARM, Prot. S-884, 15v-16v.

Die septima mensis febroarii anno a Nativitate Domini M^o quingentesimo secundo

Ego Michael Jorda lapiscida Maioricarum gratis promitto et bona fide convenio vobis magnifico Nicolao de Quint domicello de Maioricis quod faciam et attendam et operam cum effectum proficiendi dabo omnia et singula infrascripta contenta et continuata in capitulis infrascriptis in layca lingua ordinatis:

Et primerament promet jo dit Miquel Jordà a vos dit magnífich mossèn Nicolau de Quint de fer una volta de pedra picada sobre la casa de la stable entrant en la casa a man dreita en la possessió vostra dita de Morell scituada en lo terme de Artà.

Item som de pacte que yo dit Jordà so tengut arrencar la pedre e a portar aquella en la dita casa fins a compliment de la dita volta e açò a despeses pròpies mies.

Item és en pacte que vos dit mossèn Nicolau de Quint siau tengut a donar-me la pedra qui ja és en dita casa vostra e açò per menester per dita volta.

Item més en pacte que vos dit mossèn Quint siau tengut de donar a mi per hun mosso meu a raó de VI lliures l'any lo qual dit mosso me a de servir per la dita obra e més me siau tengut de donar-me hun home a despeses vostres per a manobre per ajudar-me fer dita obra.

Item més és en pacte que vos dit mossèn Quint siau tingut donar a mi e pell dit mosso pa, scudella e vinagre.

Item és en pacte que vos dit mossèn Quint siau tengut de donar e pagar-me per la dita volta de pedra picada per mi fahedora, com dit és, trenta lliures co és ara de present sinch lliures les quals e rebudes en presència del notari e testimonis deval scrits e les restants XXV lliures durant la dita obra etc. e la qual dita obra promet comencar de ací a vuyt o deu jorns props vinents e de aquella no dexar-me fins que íntegrament e per feta sia acabada etc. Et sich promitto omnia et singula suprascripta attendere et servare etc. omni exceptione etc. sub pena omnium missionum etc. Super quibus et credatur obligo ex pacto personam etc. bonam renuncio (...) Ad hec ego Nicolaus de Quint his presens etc. laudans etc. promitto vobis dicto Michaeli Jorda restantes XXV libras ut predicatur vobis dare et exsolvere etc. omni exceptione etc. sub pena omnium missionum etc. super quibus etc. credatur etc. obligo bona etc. renuncio largo etc.

Testes magnifici Raymundus de Moya civis et Petrus de Sancto Joanne domicellus de Maioricis in quorum presencia omnes firmarunt.

XVI

1506

Despeses en adops d'una casa.
ARM, Prot. R-573, 212-213v.

Despeses fetes en la casa que he stablerta al discret en Pere Moranta notari après de haver feta la carta.

Primo una somada calc	V sous	VIII diners
Item III somades grava	II sous	VI diners
Item V barcelles guix	V sous	
Item dues canals stretes, hun canó e hun altra canó ab dues boques.		
Per tot	V sous	VIII diners
Item he donat an Nicolau Monsarrat picapedres per hun jorn	V sous	VIII diners
Item hun manobre hun jorn	III sous	III diners
Item doní a hun catiu d'en Genovard qui féu la mescla		VIII diners

Ha servit tot lo damunt dit per adobar la latrina, refferir lo trespol de la cuyna en alguns lochs e les parets davall

Lo memorial del cost de mudar la canonada de la ayguo he perdut que costa de reparar dita aygo VII lliures

Despeses fetes en lo fer del estudi e la finestra feta al megador qui mira a la entrada e reparar e refferir en alguns lochs les parets de la casa

Primo per hun tortosí comprí per fer cayrats per fer lo sostre de l'estudi	I lliura	II sous	
Més per port a casa		I sou	II diners
Més per serrar dit fust		V sous	
Més per IIII pedres de Santanyí per la finestra del estudi	II lliures	VIII sous	
Més per port de dites pedres de mar fins a casa		XIII sous	
Més per dues dotzenes migans comprí de Santa Eulàlia grossos per recoldar los cabirons del estudi com la paret fos podrida a raó de VI sous dotzena		XII sous	
Més per port de dits migans		II sous	
Més per III somades grava per fer mescla per refferir les parets e abeurar lo empedrat		II sous	
Més per dues somades calc comprí den Pere Brondo a XXI de febrer DVI per fer dita mescla		VIII sous	
Més per port de dita calç		I sou	III diners
Més per fer la mescla			VI diners
Més per III pedres per fer hun lindar a la porta de la botiga a hon			

sta na Bernadina comprí les de la
obra de la Seu ensemps ab lo port

III sous

VI diners

Assí appar lo que yo Jordi Ramon he despès en obres e reparació del alberch de la heretat d'en Savila per a córrer taulades, trespols, bigues e cubertes.

Primo per VIII somades grava	VIII sous	
Item tres somades calç	XIII sous	
Item dues barcelles trespol	II sous	VIII diners
Item per fer la mescla a hun manobre	II sous	
Item una sanalla		VIII diners
Item hun xabró	II sous	VI diners
Item hun tortosí	XVII sous	
Item per sarrar dit tortosí	I sou	III diners
Item per port de dit tortosí	I sou	III diners
Item dues canals	I sou	
Item claus	II sous	VIII diners
Item una barcella guix		III diners
Item C teules	X sous	
Item per port de dites teules	I sou	III diners
Item per una dotzena e miga costés	VI sous	
Item per port de dits costés	I sou	
Item més VI costés e port	II sous	VI diners
Item més una somada calç	III sous	VIII diners
Item guix sis barcelles	V sous	
Item port de dit guix		VI diners
Item més VI barcelles guix e port	V sous	VI diners
Item per miga dotzena fulla	VIII sous	
Item claus	I sou	
Item una somada argila	I sou	
Item més mig tortosí	VIII sous	VI diners
Item per sarrar e port	I sou	II diners
Item més claus		VI diners
Item per dos trossos de fills	I sou	III diners
Item per dues somades pedres de riera per fer codolada als tarrats	I sou	
Item més claus	II sous	
Item més dos trossos de lenyam vell	I sou	III diners
Item postam vell	X sous	
Item guix sis barcelles e port	V sous	VI diners
Item dos parmòdols	I sou	
Item hun picaporch e una baga		III diners
Item una scala de fust per lo tarrat	XV sous	
Item una taula de Venècia per	VI sous	

refferir los scalons de dita scala		
Item més claus sis diners		VI diners
Item per loguer de cordes		III diners
Item més claus	I sou	II diners
Item guix VI barcelles e port	V sous	VI diners
Item dues somades calç e port	VIII sous	III diners
Item més guix sis barcelles e port	V sous	VI diners

XVII

sense data 1506?

Despeses per obres.

ARM, Prot. R-574, fulls solts foliats com 63-66v.

més una somada cals ab lo port per tot		III sous	VIII diners
més per una finestra comprí de la obra de Sancta Eulàlia ab les portes e tot per	II ducats	III sous	
més per port de la dita finestra	III lliures	VI sous	
més per claus per fer lo sostre del studi		III sous	
més per hun jornal de hun fuster		V sous	VIII diners
més per hun grahó per la scala del studi sta davant lo portal		III sous	
més per port de dit grahó			VI diners
més per una dotzena migàs ab lo port		III sous	VI diners
més per VI somades pedres per empedrar		III sous	
més per V jorns de hun manobre a raó de II sous VIII diners ab lo abeuratge		XV sous	
més per V jorns de hun mestre picapedres a raó de V sous VIII diners ab lo abeuratge			
	I lliura	VIII sous	III diners
més una altra dotzena migans ab lo port		III sous	VI diners
més per dues somades pedres per dit empedrat		I sou	III diners
més per miga quartera calç		VIII sous	
més per dues dotzenes migans a raó de III sous VI diners ab lo port		VIII sous,	VI diners
més per VI jorns de hun manobre a raó de III sous III diners ab lo abeuratge		I lliura	

més V jorns del mestre picapedres a raó de V sous VIII diners ab lo abeuratge	I lliura	VIII sous	II diners
més per III jorns del dit mestre a la dita rahó	I lliura	VII sous	
més per dos jorns del manobre		VI sous	VIII diners
més miga quartera calç			VIII diners
més per lansar terra hun die hun home ab dos àsens per tot		VI sous	
més per dues somades de pedres per l'empadrat,		I sou	III diners
més per LXX barcelles guix a raó de X diners barcella pres de casa na Febrera a fins a XXX habril -	II lliures	XVIII sous	VIII diners

Assò és stat despès solament per fer la tanca, scala, sostre e refferir en alguns lochs les parets e l'empadrat.

Per seguir la obre del studi e acabar aquella

més una somada calç den Pere Brondo ab lo port		III sous	VIII diners
més doní an en Venrell traginer per port de pedra qui ha servit per la finestra del studi e padrissos		III sous	VI diners
Item més LV teules		VI sous	VI diners
Item per armelles		I sou	III diners
Item més claus		I sou	VIII diners
Item grava V somades		V sous	
Item almagava		II sous	
Item més V somades calç		III sous	III diners
Item guix VIII barcelles		VI sous	VIII diners
Item port de dit guix		VI sous	
Item més grava III somades		III sous	
Item una baga per metre en paret		II diners	
Item per dos forradets vells		I sou	III diners
Item més guix VI barcelles		V sous	VI diners
Item més III barcelles guix		III sous	
Item més dues canals tortes		III sous	
Item més I barcella guix			X diners
Item més X barcelles guix e port		III sous	VIII diners
Item més guix III barcelles		II sous	VI diners
Item una quartera calç		I sou	III diners
Item hun siti de letrina e hun canó		I sou	VI diners

Item una post per los cossis		II sous	III diners
Item per VI jornals de hun mestre fuster e de hun mosso a raó de VIII sous lo jorn entre ab (...) ab los abeuratges	II lliures	VIII sous	
Item per V jornals de hun manobre a raó de III sous III diners		XVI sous	VIII diners
Item per XVII jornals de hun mestre guixer e de hun mosso a raó de VIII sous lo jorn entre ab duys (?) ensemps ab lo abeuratge	VI lliures	XVI sous	
Item per lancar terra		XVI sous	
Item per una loba	I lliura		
Item per III correges e III galfons a raó de X diners pessa per les portes de la cambre qui sta al entrant de la sala		VI sous	VIII diners
Item per claus per clavar dites correges			VI diners
Item més per hun peu fet en una paret entre mi e n'Anthoni Thomàs en lo qual ha entrat una dotzena e hun tres par dos de pedra nova qui ha costat d'en Saguals	I lliura	I sou	
Item per port de la dita pedra		VI sous	
Item per VIII quarteres calc ab lo port		XII sous	II diners
Item per VIII barcelles guix		VI sous	(...) diners
Item per III jornals de hun mestre que és stat mestre Pere Costa a raó de V sous VIII diners ab lo aberatge		XVII sous	
Item per tres jornals de hun manobre a raó de III sous II diners ab lo abeuratge		VIII sous	VI diners

de les damunt dites III lliures XII sous II diners n.e cobrades del dit Thomàs la mitat per la sua part qui són I lliura, XVI sous, II diners

Item ultra la damunt dita pedra ha entrat en dit peu certa pedra vella del dit Thomàs e altra pedra vella yo tenia qui és anada una per altra e yo he feta stimar que valia la mia per veure que met en la casa e entrada stimada (...) per lo mestre - XI sous

Item més per refferir unes parets de la botiga hon stave en Francí e encara dins la stable e encara dins la botiga hon és stat fet lo peu e fer lo padrís de la miganada qui stava al ort se són fetes les despeses següents:

Primo calc V quarteres		VII sous	VIII diners
Item una barcella trespol		I sou	II diners
Item guix XII barcelles		X sous	
Item IIII jornals de hun mestre	I lliura	III sous	VIII diners
Item dos jornals de hun manobre		VI sous	IIII diners
Item per lansar la terra qui és exida de la obra		V sous	

XVIII

1509, juny, 12

Contracte entre Antoni de Verí, ciutadà i doctor en lleis, i Sebastià Ysern, picapedrer.

ARM, Prot. M-734, 82-82v.

Nos Anthonius de Verino civis legumque doctor Maioricarum ex una et Sabastianus Ysern lapiscida dicte civitatis partibus ex altera gratis nos ad invicem et vicissim convenimus et concordamus de opere et solucione inferius nominandis prout in huismodi capitulis tenoris sequentis laciis continetur:

Primo lo dit mestre Ysern promet y se obliga de fer un gentil portal de estudi de pedra de Sanctagní ab les armes dalt que tendran dos àngels oletons y les altres pessas obrades al hacustumat.

Item més se obliga en fer la scala y replà y rebador y scalons per pujar al dit estudi.

Item més promet lo dit mestre Ysern de haver portar y metre tot lo pertret de tota la demunt dita obra excepta que lo dit misser Verí darà calç y guix lo que serà mester e axí mateix darà la pedra del rambador qui ve devant lo portal com lo restant del rebador haia de posar lo dit mestre Ysern.

Item més promet e se obliga lo dit mestre Ysern en fer una finestra qui respondrà a la carrera e serà de pedra de Sanctagní ab tot son compliment e lo dit misser Verí darà IIII mil pessas que ja té e los citis, tot lo restant que serà necessari excepta calç e guix posarà, portarà y metrà lo dit mestre Ysern.

Item promet lo dit misser Verí en paga y satisfacció de tota la dita obra tant per les mans com per lo pertret vint y set liures tansolament co és ab les consignacions següents: VIII lliures sobre la muller den Carbó si deurà tant e si hi mençarà sobre lo (...) Salvà qui.n ha consignat segons apar per albarà de mà sua lo qual de continent ha dat al dit Ysern més avant VIII lliures sobre mossèn Joanot de Sales que li deu per una pensió cayguda a Nostra Dona de febrer propessat, més avant III lliures li deu mossèn Mathia Nadal per consignació de mossèn Lampayes, més avant ha compliment 5 lliures sobre en Jacme de Canals de Sóller que li deu per albarà de mà sua lo qual és stat liurat al dit Ysern, més II lliures de comptans a compliment de tot les quals consignacions li ha haver e tenir y esser tengut de (...) (...) lo dit misser Verí e mencant algune de dites consignacions promet de donar-ne altres axí bones. Finalment lo lo (sic) dit Ysern promet y se obliga de fer tota la dita obra per tot lo mes de agost primer vinent y XX dies après hagudes les consignacions ho no.

Que omnia et singula in predictis capitulis contenta et specificats narrata et dicta promitimus alter (...) alteri ad invicem et vicissim attendere servare tenere et complere et

nullarum contrafacere seu venire jure aliqua (...) sive causa etc. obligamus alter alteri bona. renunciamus spacio foro (...) etc. quibusuis legibus et juribus (...) (...) fiat largo.

Testes magnificus Francinus Brull civis et magister Paulus Santagua ligni faber Maioricarum in quorum presencia ambo firmarunt.

XIX

1512, gener, 2

Contacte realitzat davant el notari Gaspar Esteve per fer unes obres a Raixa, possessió de Pere Joan Fortesa, cavaller.
ARM, Prot. E-19, 51-51v.

Die veneris II mensis januarii anno a Nativitate domini M° D° XII°.

Magnificus Petrus Joannes Çafortesa miles et utriusque juris doctor ex una et Bartholomeus Sart et Petrus Sard eius filius lapiscide Maioricis partibus ex altera de e super quadam scarada de obre quam facere habent dicti lapiscide in possessione de Raxa preffati militis concordarunt se ad invicem mediante capitulacione facta pro ut sequitur:

La scarada de la sala y cambres de Raxa, torra e botiga de oli

Primo se han de fer quatre arcades de tres per dos e la scala ab son rembador, portal de la sala de pedra.

Item fa alsar la paret vella de la sala lo que apparra per lo master de la obra e agollar totes les parts, axelbar, payhimentar dita sala e cambre de la torra.

E més fa fer una ximaneya vella y tres finestres, una a l'anfront y dues al costat.

Més fan fer una cambre demunt altre axelbades y payhimentades de la torra.

Més la torra ab merlets e cuberta a quatre aygos com de la heretat de mossèn Jordi Dameto e açò tot lo que se guarda a l'art de picapdrer.

E més han de fer una botiga de oli ab sos saffareigs de la manera e forma que stan a Pastorig.

E més han de fer una merlatada a triangla de dins e de ffora lo pati en lo front y costats de la sala e axelbar.

E tot lo dessus dit an de ffer los dits mestre Bartomeu Sard y son fill Pere per preu de cent y deu liures e lo dit doctor és tengut de donar-hi dos hòmens e dues barcelles de blat cascuna setmana per los dos e prometen largament de fer la dita obra sens emprendre'n altres ni torbar-se en altre cosa largo.

Testes Petrus Valles de Alarono et Matheus Sastre clericus in quorum presencia omnes firmarunt in civitate Maioricarum.

XX

1516, juliol, 30

Sobre adobar una torre.

ARM, Prot. M-609, 104-104v.

Noverint universi quod anno a Nativitate Domini M^o D^o XVI° die vero veneris intitulata XXX mensis julii existente personaliter me Matheo Moranta notario in domo honorabilis Guillermi Bramona mercatoris Maioricarum ipse idem Guillermus Bramona in presentia Bartholomei Joannede et Anthonius Joannede textorum lini testium ad hec vocatorum tradidit mihi dicto notario infrascriptum papiri cedulam protestationem requisitionem et alia in se continentem quam legi et intimari requisivit subscripte magnifico Jheronimo de Vallobar domicello Maioricarum per me dictum motarium virtutr cuius requisitionis. Ego dictus notarius non divertens me ad alios actus personaliter accessi ad domum eiusdem magnifici Jheronimi de Vallobar et eidem dictam papiri cedulam legi et intimavi presentibus pro testibus ad hec vocatis Rafaell Coll de familia dicti magnifici Jheronimi de Vallobar et Gaspere Babiloni paratore Maioricarum et est dicta cedula tenoris sequentis:

Com per moltes y diverses vagades com no ignorau vos magnífich mossèn Hierònim Vallobar, donzell de Mallorca, siau stat granment request de peraule per lo honorable en Guillem Bremone marcader de la dita Ciutat volguessen adobar e de fet adobassen y fortificassen una vostre terra amporxada assats alta y vàcua com molt bé sabeu y és notori la qual terra sta contígua ab les cases o alberch del dit Bremona e molt aminent en aquelles. E per esser dita terra axí titubant y prompta a tota ruína de gran temps ancà fonch dit a vos dit magnífich mossèn Vallobar per lo dit Bremona abans e après de esser caygude una partícula de la dita vostre terra sopra una taulada de la cuyna de les cases del dit Bremona la qual rompé una gran part de la dita taulada la qual era y és de molta rehó y justícia la haguessen feta reparar a despeses vostres o reffarir al dit Bremona lo dan per el rebut y despeses per ell fetes en lo adop de dita taulada lo qual dan y despeses per dit Bremona sostengut y fetes a vos dit mossèn Vallobar se sguardaven y se sguarden (...) (...) causa cause sit causa causati per no haver volgut vos adobar o ratificar la vostra terra e vos dit mossèn Vallobar no (...) vos (...) al dit Bremona lo dan per ell rebut quod penis est may haveu volgut adobar reparar o ratificar la dita terra de la qual cascun die cauen trossos de migans, teules, y trossos de teules sobre les teulades de les cases del dit Bremona en no poch dan seu. E poch ha que és caygude una altre part sobre un porxo o taulada nova de una cambra novament feta per lodit Bremona e les dites sues cases a la qual taulada e cambra sta més contígua la dita vostra terra e sobre heniment que a altre part de les cases del dit Bremona. E a bé que lo dan o rumpiment fet a la dita taulada nova sens grans despeses se pusque adobar les qualls despeses per dit adop fahedores iure et ratione dictantibus a vos dit mossèn Vallobar se sguarden. Emperò si dita terra axí prompta a ruína per vos no és prest reperada o feta reparar (...) pot segur star lo dit Bremona muller infants y família en les sues cases per quant en caure la dita terra o part de aquella no pot sinó abatre les cases del dit Bremona les quals novament ha totes obrades, reperades e adobades o almenys la dita cambre nova y la taulada o porxo de aquella e la cuyna maxime que lo autumne e lo hivern són

molt promptes en los quals temps acustume molt ploure e fer grans vents de hon facilmente sarà precipitada. E perquè en sdevenidor per vos dit magnífich mossèn Hierònim Vallobar ignorància no pusque esser alegade vos denuncie, exhorte y requir lo dit honorable en Guillem Bremona vullau promptement adobar y molt bé retificar la dita torra de modo que lo dit Bremona família y les dites cases sues sien fora dels dans perills y destentó en què vuy en die stan e poden petir. En altre manera protesta contra vos e béns vostres de tots dans, dampnatges axí per lo dit Bremona ja rabuts com desque de qui avant ne porà rebre. E de tots interessos y despesses y enquara de le menys valenca de les dites cases sues les quals com dit és són obrades de nou si cas ere que aqueles o part de aquelles ne enderoquàs la vostra torra o part de aquella e de totes e qualsevol coses lícites y honestes de protestar contra vos e béns vostres. Requirit les presents esser-vos lestes e intimades per lo notari present e de aquelles esser-ne feta carta pública per eterna memòria.

XXI

1517, octubre, 9

Contracte establert entre mestre Pere Biscaí, picapedrer, i Antoni Ramiro, notari, per realitzar unes obres a casa del dit Ramiro.

ARM, Prot. R-321, 88v-90.

Die veneris VIII mens octobris anno a Nativitate Domini MDXVII.

Nos Anthonius Remiro notarius et civis Maioricarum et magister Petrus Bischay lapiscida habitator parrochie de Vallis de Mussa gratis capitula infrascripta que super infrascripto opere faciendo inter nos (...) comenta et concordata fuere firmamus et de et super illis et prout in eis infra continetur legitime pasciscimur et contrahimus quorum capitulorum tenor sequitur et est talis:

Primo som de pacte que vos dit mestre Pere Bischay haveu de fer e circhuyr de paret de pera y morter tot l'ort y los dos cayrons de la casa del dit mossèn Anthoni Remiro scituada en la vila de Petre e tot lo que fassa de cloura en aquella de altària de quinze palms.

Item som de pacte que yo dit Anthoni Remiro sie tengut a mes despeses aportar la pedra, cals, reble e aygua necessàries per a fer dites parets en lo loch a hon d'aqueles se faran e tota la resta tinch aportar yo dit Pere Bischay.

Item som de pacte que yo dit Pere Bischay tinch a peredar de pere y morter lo pou de dita casa e fer lo coll y la archada demunt dit pou e fer les parets del galliner e hun portal e yo dit Anthoni Remiro vos he a donar les pedres per lo mester de dites coses portades en lo dit loch.

Item som de pacte que yo dit Pere Bischay e de fer hun portal del dit galliner e una paret devant la botiga de la cals tinent ab lo dit ort.

Item som de pacte que yo dit Pere Bischay tinch a fer les cantonades de mitgans en la millor manera que aparegue star millor. E més sie tengut fer hun portal en lo loch a hon he de fer la paret devant la botiga de la cals.

Item yo dit Pere Bischay som tingut referir totes les dites parets que he de fer dins e de fora.

Item que yo dit Pere sie tengut fer totes les mescles per la qual feyna y scarada promet yo dit Anthoni Remiro donar y pagar a vos dit mestre Pere quoranta sinch liures moneda de Mallorca pagadores ço és en lo principi quinze liures e en la mitat de la obre altres quinze liures e a la fi de la dita obre les restants quinze liures ab pacte y condició que yo dit mestre Pere no pusque leixar dita obre per a fer-ne altre e que a mes despeses sie tingut haver los manobres qui serviran en dita obre. És veritat que yo dit Anthoni Remiro tench a fer la despesa de menjar y beure a vos dit mestre Pere per tot lo dit temps que.s ferà dita obre.

Quare nos dite partes renunciamus (...) promittimus altera pars nostrum ad invicem et vicisim, dicta capitula et ominia et singula que in eis continentur sine dilatione et remoto quocumque tenere servare et complere et non contrafacere sub pena omnium missionum etc. super quibus etc. obligamus alter alteri ad invicem et vicisim omnia bona etc.

Testes magnificus Johannotus Demeto (...) Axelo domicellus et Michael Ubach alguatzerius in quorum presentia ambo firmarunt.

Resumen

Ampliando investigaciones anteriores se aporta una serie de documentos relativos a obras de arquitectura de carácter particular. Por lo general se trata de reparaciones y remodelaciones de edificios urbanos, si bien no faltan algunos contratos para la construcción o reparación de edificios del mundo rural mallorquín o bien el contrato para la construcción de la torre de defensa de Formentor. El elenco abarca desde 1440 hasta 1517.

Resum

Seguint investigacions anteriors s'aporta una sèrie de documents relatius a obres d'arquitectura de caràcter particular. Generalment es tracta de reparacions i remodelacions d'edificis urbans, malgrat tot no falten alguns contractes per a la construcció o reparació d'edificis de la part forana o el contracte de construcció de la torre de defensa de Formentor. Dita sèrie abasta des de 1440 fins 1517.